

Észlelések fényszennyezett helyről.

Mostanában több — főleg fővárosi — amatőrtársamtól hallottam, hogy nagyvárosban nem lehet észlelni, csillagászati megfigyelésekre csak sötét egü vidéki észlelőhely alkalmas. Mitagadás: nem hátrány a zavaró fényektől mentes falusi ég a csillagáskodáshoz, de ennek hiánya nem zárja ki az észlelést.

Négy évig voltam kollégista Budapestén, s a főváros közepén (Kálvin tér környéke) rendszeresen tudtam változócsillagokat észlelni 7x35-ös binokulárommal, 7,5—8,0 magnitúdóig. Ezzel a kis binokulárral is többször változócsillagot tudtam megnézni éjszakánként, és sok nóvaórjáratot is végeztem. Ebben a témában a városfény akár előnyös is lehet: a kevesebb csillag nem zavar a nóvakeresés során.

De a fővárosi ég nem csak a nóvakeresésre és változócsillag-észlelésre alkalmas. A Meteor régebbi olvasói talán még emlékeznek arra, hogy Tölgyesi Antal Csillaghegyen rengeteg meteorészlelést végzett annak idején; vagy talán egy frissebb példa: Csóti István '87 nyarán szintén Budapestén észlelte (az országban egyedül!) a Perseidák meteorzáporát.

A kettőscsillag- ill. bolygóészlelés nem annyira kényes az átlát-szóságra, e két téma szinte megkötés nélkül végezhető nagyvárosból is (mostanában is sok bolygóészlelés készül az Uránia Heyde-refraktorával, bár e téren még mindig nem teljes a távcső kihasználtsága). Mély-ég objektumok közül főleg a nyílt- és a gömbhalmazok, valamint nagyobb felületi fényességű, kompakt objektumok, planetáris ködök észlelésére nyílik lehetőség a nagyvárosokból, de számos galaxis is észlelhető.

Tapasztalataim szerint a városi ég fokozottabban érzékeny a párás-ságra. Párás időben még jobban szóródik a sok városi fény, rontva az átlát-szóságot. Ilyen esetekben néha

7 magnitúdó alatt volt a határ a 7x35 B-vel. De tiszta időben, erős hidegfront után, kiváló átlát-szóságnál a határmagnitúdó vetekszik a falusi éggel. Egy-két ilyen éjszakán láttam 5,9—6,1 magnitúdós csillagokat is a zenitben, s binoklival 8,8—9,0 volt a csúcs a fővárosból.

Kovács István pestlőrinci lakótelepi lakása teraszáról 11^m,5-s határt tud elérni; Papp Sándor Kecskeméten, szintén lakótelepi lakása erkélyéről, 12^m,7-ig lát csillagokat kis 15 cm-es RFT-jével, 24,4 cm-es reflektorával Kecskemét belvárosából 14^m,2 körül van a határ; ezzel a távcsővel több száz mély-ég, kettős-, bolygó stb. észlelést is végeztek.

A sok szórt fény miatt célszerű kisebb fényerejű távcsövet és nagyobb nagyítást használni, mert így sötétebb a háttér, könnyebb a halvány csillagokat azonosítani. Mint a fentebb leírtak mutatják, lakótelepről is lehet észlelni. Fontos, hogy valamilyen módon kiküszöböljék a közvetlen fényt (pl. utcai lámpák)! Vannak, akik e célból fekete paravánnal kerítik körbe észlelőhelyüket, vagy valamivel letakarják a fejüket. Jó, ha az utcai lámpák szintje fölül tudunk észlelni, mert így közvetlen fény nem zavar. Ha módunkban van, kereshetünk egy közeli parkot is.

Mindezek alapján az a véleményem, hogy igenis lehet (és kell is) nagyvárosban is csillagászati megfigyeléseket végezni, csak megfelelő eltökéltség kell hozzá.

FIDRICH RÓBERT

Szerk. megj.: Az eredményesen ténykedő nagyvárosi vizuális észlelők mellett ne feledkezzünk meg kiváló asztrofotósunkról, Iskum Józsefről sem, aki fotóinak zömét lakótelepi lakása erkélyéről készíti!